

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ
ВИКОНАВЧОГО ОРГАНУ КИЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ (КМДА)
ІНСТИТУТ ПРОБЛЕМ ВИХОВАННЯ НАПН УКРАЇНИ
АСОЦІАЦІЯ ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ ПАЛАЦ ДІТЕЙ ТА ЮНАЦТВА

**ФОРМУВАННЯ БАЗОВИХ
КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ВИХОВАНЦІВ
ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ**

**Матеріали міжнародної науково-практичної конференції
25–27 лютого 2013 року, м.Київ, Україна**

Наукове видання

**«Формування базових
компетентностей у вихованців
позашкільних навчальних закладів»**

**Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції
25–27 лютого 2013 року
м. Київ, Україна**

Матеріали подано мовою оригіналу

**Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір,
точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних,
власних імен та інших відомостей.**

**Відповідальна за випуск: *Мартова С.Г.*
Компютерна верстка: *Зосименко Д. В.*
Дизайн обкладинки: *Хливиюк К. А., Кисель О.В.*
Коректура: *Скоробогач Ю.М.***

**В дизайні обкладинки використаний
картон для фриза Палацу Стокле фрагмент «Дерево Життя» Густава Клімта**

**Підписано до друку: 19.02.2013.
Папір офсетний. Друк офсетний.
Гарнітура UkrainianTimesET.
Наклад 100 прим. Зам. №13/02/13-3**

**ПП «Фірма «Гранмна».
03151 м. Київ, Повітрофлотський пр. 94-а.
Свідоцтво про внесення в реєстр видавців
серія ДК №4135 від 11.08.2011.**

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СТАРШОКЛАСНИКІВ У ПРОЦЕСІ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Долгова О.В.,
методист Інформаційно-творчого агентства «ЮН ПРЕС»
Київського Палацу дітей та юнацтва, м. Київ,
e-mail: kmrs@ukr.net

Традиційно мета шкільної освіти визнавалася набором знань, умінь і навичок, якими має оволодіти учень. Проте, сьогодні соціуму необхідні молоді люди, які здатні змінюватися та пристосовуватися до нових потреб та вимог життя, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, швидко приймати рішення, навчатися упродовж всього життя, мати соціально-активну життєву позицію.

Більшою мірою формування такої особистості залежить не від набутих

Наша мета полягає не в тому, щоб зробити себе необхідними нашим дітям, а навпаки, у тому, щоб допомогти їм скоріше навчитись обходитись без нас.

К. Конрад

знань, умінь та навичок, а від якостей, для визначення яких використовуються поняття *компетенція* та *компетентність*.

Тлумачний словник сучасної української мови за редакцією В.Т. Бусела розглядає *компетентність* «як певну суму знань у особи, яка дозволяє їй судити про що-небудь, висловлювати переконливу, авторитетну думку».

Компетентний — той, хто знає, обізнаний у певній галузі; хто має право відповідно до своїх знань або повноважень

робити або вирішувати що-небудь, судити про що-небудь. *Компетенція* — коло повноважень якої-небудь установи або особи; коло питань, в яких дана особа має знання, досвід» [1, с.445]. Слово «компетентність» походить від латинського «competens» (competentic), що в перекладі означає належний, здібний [2, с. 541].

У педагогічному сенсі поняття *компетенція* частіше використовується для позначення:

- освітнього результату, який виражається в реальному володінні методами, засобами діяльності, у здатності розв'язувати поставлені завдання;

- такої форми сполучення знань, умінь і навичок, що дають змогу ставити і досягати мету щодо перетворення навколишнього середовища.

Головною особливістю компетентності як педагогічного явища є те, що *компетентність* — це не специфічні предметні вміння та навички, абстрактні загальнопредметні розумові чи логічні операції (хоча, звісно, вона ґрунтується на останніх), а *конкретні життєві вміння та навички*, необхідні людині будь-якої професії, будь-якого віку. Таким чином, кожна компетентність побудована на поєднанні пізнавальних і практичних навиків, знань і умінь, цінностей, емоцій, поведінкових компонентів, тобто усього того, що можна мобілізувати для активної дії. [3, с. 208]

Задля вирішення проблеми виховання компетентної особистості «Національною стратегією розвитку освіти в Україні на 2012–2021 рр.» передбачено: «модернізацію структури, змісту й організації освіти на засадах компетентнісного підходу, переорієнтації змісту освіти на цілі сталого розвитку; створення і забезпечення можливостей для реалізації різноманітних освітніх моделей, форм та засобів отримання освіти; побудова ефективної системи національного виховання, розвиток і соціалізація дітей та молоді». Згідно цього документу, одним з ключових напрямів державної освітньої політики має стати: «розроблення

базового змісту позашкільної освіти та нових навчальних програм за напрямками позашкільної освіти на основі компетентнісного підходу» [4, с. 3].

Позашкільна освіта, як невід'ємна складова системи освіти має істотний потенціал для становлення й розвитку компетентної особистості. Цей потенціал полягає в змісті позашкільної освіти, її формах, методах, умовах. Так, зміст позашкільної освіти об'єктивно більше орієнтований на реальні інтереси, потреби дітей різного віку.

Основою реалізації компетентнісного підходу в позашкільній освіті є пізнавальна, практична, творча і соціальна компетентність:

- *пізнавальна* — спрямована на оволодіння знаннями про культуру, природу, техніку, суспільство;

- *практична* — спрямована на формування практичних умінь та навиків особистості;

- *творча* — спрямована на розвиток творчої діяльності, здібностей, нахилів і уяви особистості;

- *соціальна* — спрямована на розвиток загальної культури особистості, здатності до співпраці, самореалізацію та самовизначення. [5, с. 8–9]

Форми організації навчально-виховного процесу, як правило, орієнтовані на включення дітей у реальну діяльність.

Одним з найефективніших інструментів формування компетентної юної особистості є участь у діяльності учнівського самоврядування. Саме завдяки такій діяльності у старшокласників формуються лідерські якості — сполучення особистісних характеристик, які забезпечують закономірності лідерської поведінки в різноманітних ситуаціях.

Лідерству можна навчитися, розвинути його в участі у соціально-значущій діяльності, спрямованій на подолання проблем суспільства, особливо на рівні прийняття рішень. Така діяльність створює умови для самовираження та самовиховання учнівської молоді, здатної до планування життєвих цілей та перспектив. Без прак-

тичної самостійної діяльності неможливо формування компетентної особистості.

Одним з напрямів діяльності Київського Палацу дітей та юнацтва — провідного позашкільного навчального закладу України — є координація роботи Учнівської ліги Києва (УЛК) — організації учнівського самоврядування столиці. Розгалужена система УЛК має чітку структуру і на сьогодні складається з 368 лідерів — голів шкільних органів учнівського самоврядування, об'єднаних у 10 районних рад старшокласників (за кількістю адміністративно-територіальних одиниць міста).

Координує діяльність Учнівської ліги Києва Київська міська рада старшокласників (КМРС) — десять лідерів, які очолюють районні ради. На базі Палацу діють такі структурні та проєктні підрозділи Учнівської ліги Києва: «Школа управлінської майстерності», «Бюро захисту прав особистості», «Міська інформаційна агенція», «Лідери дозвілля».

«Школа управлінської майстерності» — ШУМ.

Мета: сприяння розвитку молодіжного лідерства; виховання лідерських якостей: відповідальності, орієнтованості на успіх, перспективного мислення, уміння працювати в команді тощо;

Завдання: організація навчально-просвітницьких програм та заходів для лідерів учнівського самоврядування, активної учнівської молоді.

Шляхи реалізації проєкту:

формування знань та досвіду щодо основних понять про учнівське самоврядування, історію Учнівської ліги Києва;

- організація навчання новообраних голів районних, шкільних рад самоврядування;

- вивчення та розповсюдження кращого досвіду роботи органів учнівського самоврядування;

- впровадження нових програм для тренінгових занять;

- залучення до проведення майстер-класів відомих особистостей: науковців,

управлінців, депутатів, журналістів, політиків.

На сьогодні ШУМ — це навчання школярів, бажаючих долучитися до отримання нових знань, умінь та навичок: соціального лідерства, проєктного менеджменту, вміння організовувати команду, комунікаційної сфери тощо.

«Бюро захисту прав особистості» (БЗПО) — структурний правозахисний підрозділ Учнівської ліги Києва.

Мета діяльності: підвищення рівня правової свідомості та захист прав учасників навчально-виховного процесу.

Завдання:

- ознайомлення зі змістом понять і категорій, що мають своїм структуроутворюючим центром поняття «громадянськість»;

- набуття правових знань та здатності використовувати їх в життєвих умовах;

- організація та проведення благодійних заходів.

Основні напрями роботи:

- інформативний — розповсюдження інформації про міжнародну та національну законодавчу базу та нормативно-правову документацію, що стосується дітей та молоді; висвітлення в шкільній пресі питань щодо захисту прав дитини;

- навчальний — організація та проведення лекційно-тренінгових занять, ділових та рольових ігор з метою підготовки кадрів для роботи в районних та шкільних правових структурних підрозділах учнівського самоврядування;

- профілактичний — організація та проведення за методикою «рівний — рівному» тематичних зустрічей, майстер-класів, тренінгів щодо профілактики девіантної поведінки в дитячому та молодіжному середовищі;

- благодійний — реалізація благодійних проєктів та заходів, спрямованих на допомогу людям, що її потребують (ветерани Великої Вітчизняної війни, вихованці дитячих будинків та шкіл-інтернатів, важкохворі пацієнти лікарень).

«Міська інформаційна агенція» (МІА) об'єднує колективи районних прес-центрів міста.

Мета: об'єднання районних дитячих пресових колективів, обмін досвідом та ефективна співпраця, узагальнення роботи дитячо-юнацьких засобів інформації; координація та підтримка їх діяльності.

Завдання: співробітництво дітей та дорослих, співпраця юнацької ініціативи та досвіду фахівців.

Шляхи реалізації:

- навчальні семінари, форуми та прес-толоки для представників шкільної преси;
- міні-презентації, майстер-класи та вітальні з фахівцями: викладачами профільних вишів, журналістами молодіжних та «дорослих» ЗМІ, представниками державних та громадських організацій;
- організація та проведення виїзних майстер-класів «Формула успіху шкільної редакції».

Проект «Лідери Дозвілля».

Мета діяльності: організація змістовного дозвілля членів Учнівської ліги Києва, залучення школярів до організації та проведення творчих конкурсів, презентацій, розважальних масових ігрових про-

грам на основі ініціативи та самодіяльності, виявлення різноманітних творчих здібностей сучасних підлітків і сприяння їх усебічному розвитку, підготовка до майбутньої практичної діяльності.

Шляхи реалізації:

- в процесі організації дозвіллевих заходів створення неформальних колективів, які дають підліткам можливість виступати у нових соціальних ролях;
- підтримка атмосфери розвитку товаришування, психологічної сумісності школярів;
- створення зони активного спілкування, що задовольняє особисті інтереси, потреби в контактах.

Під час психолого-педагогічного супроводу діяльності лідерів учнівського самоврядування можна спостерігати певні закономірності поступового зростання рівнів їх компетентності, які умовно можна поділити на три основні етапи: особистісна компетентність; комунікативна компетентність; управлінська компетентність.

Кожна з цих компетентностей включає наявність декількох навиків (таб. 1).

Особистісна компетентність	Особистісне лідерство (орієнтація на успіх)
	Робота з інформацією
	Самоорганізація
Комунікативна компетентність	Управління комунікацією
	Співпраця
	Послідовність переконань та залучення прихильників
Управлінська компетентність	Командне лідерство
	Управління командою
	Розвиток команди

На початку діяльності в якості лідера учнівського самоврядування, старшокласник набуває навиків відповідальності за доручену справу, вчиться ставити та досягати мету, розподіляти та планувати час, опрацьовувати та аналізувати інформацію тощо. Розпочинаючи колективну справу, лідери навчаються ефективно досягати домовленостей, уника-

ти конфліктних ситуацій та запобігати їх виникненню, мотивувати та залучати нових послідовників до соціально-значущої діяльності.

З часом, набуваючи навиків управлінської діяльності та командної роботи, старшокласники вже вміють ефективно використовувати організаторські здібності, виконувати функції лідера коман-

ди, делегувати повноваження, досягати успіху завдяки вмілому керівництву, а не особистому безпосередньому виконанню доручення.

Тобто, кожен лідер учнівського самоврядування не тільки набуває корисних знань та вмінь, від особистісних до організаційно-управлінських, а й в процесі практичної діяльності одержує можливість застосовувати їх під час виконання певних справ, реалізації завдань, як в якості члена команди, так і її керівника.

Як один з інститутів соціального зростання, учнівське самоврядування забезпечує учнівській молоді вільний творчий, інтелектуальний і духовний розвиток особистості. Старшокласники набувають власного досвіду пізнавальної, практичної, творчої діяльності, розвивають потенційні лідерські здібності, підвищують рівень культури, реалізують особистісні інтереси шляхом соціальної взаємодії з однолітками та дорослими в атмосфері взаємодопомоги, толерантності, ефективної співпраці.

Компетентність — це якість особистості, яка необхідна для продуктивної

діяльності в певній сфері. Таким чином, багатовекторність діяльності учнівського самоврядування задовольняє потреби соціально-активної учнівської молоді в самореалізації, ефективній комунікації та командній співпраці, формуючи компетентну юну особистість, здатну до виконання управлінських та організаційних функцій в будь-якому виді діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови/Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел.— К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2004;
2. Педагогіка: навч. посіб. / Н. Мойсеюк.— Вид. 5-те, допов. і переробл.— Київ: [б.в.], 2007.— 655 с.
3. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки. <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf>
4. Програми з позашкільної освіти: Науково-технічний напрям/ Биковська О.В., Лихота С.О. та ін.— К.: Грамота, 2007.— Вип. 1.— 360 с.